

// השתלשלות ההלכה //

החובה ללוות את האורחים

את חובת ליווי האורחים למדו חז"ל מכמה מקורות, ובעיקר ממצוות עגלה ערופה.

"ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו": וכי על ליבנו עלתה שבית דין שופכין דמים? אלא: לא בא לידינו ופטרנוהו בלא מזונות, ולא ראינוהו והנחנוהו בלא לוויה.

תניא היה רבי מאיר אומר: כופין ללוויה, ששכר הלוויה אין לה שיעור. תלמוד בבלי, סוטה מו, ב

- (1) מהי מצוות "עגלה ערופה"? הסבירו אותה במילים שלכם.
- (2) זקני בית הדין אומרים שהם לא הרגו את האדם שנהרג. מה שואלת על כך הגמרא?
- (3) כיצד מסבירה הגמרא את האמירה של זקני בית הדין?
- (4) מה לומדת מכך הגמרא, ומה מוסיף על כך רבי מאיר?

מקור נוסף הוא בסיפור אברהם ושלוש המלאכים:

וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאַלְנֵי מְמָרָא, וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כְּחֹם הַיּוֹם. וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיֵּרָא, וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו, וַיֵּרָא וַיֵּרָץ לִקְרָאתָם מִפֶּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה... וַיִּקְמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקְפוּ עַל פְּנֵי סָדֶם וְאַבְרָהָם הָלַךְ עִמָּם לְשַׁלְחָם.
בראשית יח, א-ג; טז

ומסביר רש"י, שם:

"לשלחם" - ללוותם, כסבור אורחים הם.

אמר רב יהודה אמר רב: כל המלווה את חברו ארבע אמות בעיר, אינו ניזוק. רבינא ליווה את רבא בר יצחק ארבע אמות בעיר, הגיע לידו נזק - וניצל.
תנו רבנן: הרב לתלמיד, עד עיבורה של עיר; חבר לחבר, עד תחום שבת; תלמיד לרב, אין לו שיעור. וכמה? אמר רב ששת: עד פרסה. ולא אמרן אלא רבו שאינו מובהק, אבל רבו מובהק, שלושה פרסאות.
מתורגם לפי תלמוד בבלי, סוטה מו, ב

- (5) לפי גמרא זו, מהי הסיבה לחובת ליווי האורח?
- (6) הגמרא מגדירה את המרחק לחובת הליווי. ממה מושפע המרחק?
- (7) לפי הלכה זו, איזו סיבה נוספת יכולה להיות לחובת ליווי האורח?

וכך פוסק הרמב"ם:

שכר הלוויה (=ליווי האורחים) מרובה מן הכל, והוא החוק שחקקו אברהם אבינו ודרך החסד שנהג בה: מאכיל עובדי דרכים, ומשקה אותן, ומלווה אותן. וגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכניה, שנאמר "וירא והנה שלושה אנשים", ולוויים - יותר מהכנסתן. אמרו חכמים: כל שאינו מלווה, כאילו שופך דמים.

כופין ללוויה כדרך שכופין לצדקה, ובית דין היו מתקנין שלוחין ללוות אדם העובר ממקום למקום, ואם נתעצלו בדבר זה - מעלה עליהם כאילו שפכו דמים. אפילו המלווה את

חבירו ארבע אמות, יש לו שכר הרבה. וכמה שיעור לוויה שחייב אדם בה? הרב לתלמיד, עד עיבורה של עיר; והאיש לחבירו, עד תחום שבת; והתלמיד לרב, עד פרסה; ואם היה רבו מובהק, עד שלוש פרסאות. משנה תורה, הלכות אבל, פרק יד, הלכות ב-ג

(8) מה הוסיף הרמב"ם בהלכות אלה על מה שכבר למדתם?

(9) לפי הרמב"ם, מהי הסיבה לחובת הליווי?

למעשה, כיום הלכה זו אינה מתקיימת ולא נהוג ללוות את האורחים כפי שהגדירה הגמרא וההלכה. יש כמה הסברים לכך:

ובילקוט מהר"ש מצאתי: האידנא (=כיום) אין נוהגין ללוות תלמיד לרבו עד פרסה, משום דבזמן הזה מוחלים על כבודם. ויש לילך עמו או עם חבירו עד השער, או לכל הפחות ארבע אמות. סמ"ע, חושן משפט, סימן תכז, סעיף קטן ח

(10) מהו ההסבר של הסמ"ע לכך שכיום לא מלווים אורחים?

(11) למרות הסבר זה, מה מחייב הסמ"ע לכל הפחות?

(12) לאיזה טעם של חובת הליווי מתייחס הסמ"ע?

מצוות עשה מדבריהם ללוות אורחים, ואמרו חכמים כל מי שאינו מלווה - כאילו שופך דמים... ועכשיו לא נהגו בזה, מפני שאין הולכין ברגל אלא נוסעים בקרון, ואינו נוסע לבדו.

ערוך השולחן, חושן משפט, סימן תכו, סעיף קטן ב

(13) מהו ההסבר של 'ערוך השולחן' לכך שכיום לא מלווים אורחים?

(14) לאיזה טעם של חובת הליווי מתייחס 'ערוך השולחן'?

(15) סכמו את נושא חובת ליווי האורחים: מהו מקור החובה ומהו הטעם שלה, מה היא כוללת, מדוע כיום היא לא נוהגת כפי שכתוב בהלכה, ומה יש לעשות בכל זאת, לכל הפחות?